

Mer om gomplattor

Gomplattan är ett bra hjälpmedel för att träna rörelseförmågan i tunga och läppar. Den utformas individuellt av logoped, tandläkare och tandtekniker i samråd. Gomplattan kan ha olika syften; till exempel att hjälpa tungan till rätt viloposition, kunna stänga munnen, öka medvetenheten om munnen, lära sig säga ett visst språkljud, träna upp rörligheten i tungan för snabba och precisa rörelser, förbättra känseln och/eller minska överkänslighet.

Ett urval gomplattor

Gomplatta med kub bakom tänderna i överkäken

Bild 1. Gomplatta med kub bakom framtänderna i överkäke (vid papilla incisiva) och bågar med stimuleringsknoppar längst tandraden.

Tungan lockas att undersöka och leka med kuben. Det kan finnas flera syften med denna övning:

- Öka rörlighet och precision i tungspetsen.
- Kunna röra tungan utan att hakan följer med.
- Locka till att utforska och medvetandegöra munnen.
- Stimulera till normal tungposition (med tungan innanför tänderna).

Ofta förses plattan med stimuleringsknoppar längst tandraden (s k frontala pelotter och sidopelotter). Pelotterna syftar till att öka aktiviteten i läpp- och kindmuskler för att stänga munnen och förbättra ansiktsmimiken.

2006-10-30

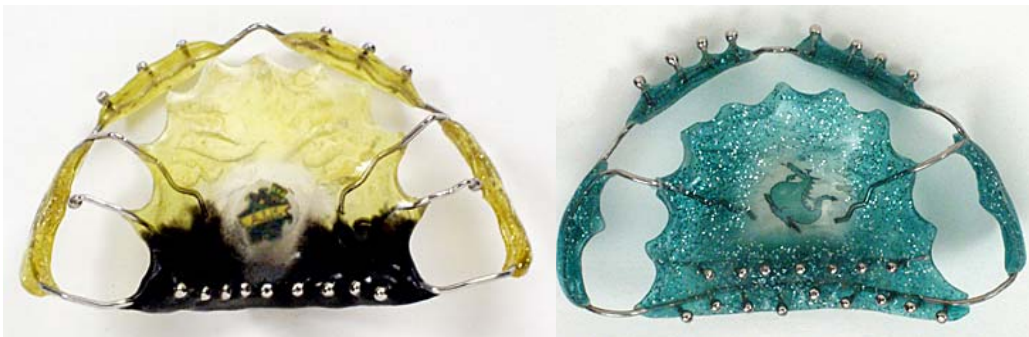
Spångplatta

Bild 2. Gomplatta med kub som löper längs med en spång i medellinjen.

Denna gomplatta har också som huvudsyfte att träna tungmotorik, men innebär en större utmaning än plattan med kub bakom framtänderna i överkäken. Den syftar till att öka snabbhet och smidighet i hela tungan, samt precision i tungspetsen för att underlätta tungan rörelser vid tal.

Platta för att träna k, g och -ng

Bild 3. Platta för att träna k, g och -ng, s k velarplatta.

Denna platta har en eller två rader med stimuleringsknoppar placerade vid övergången mellan mjuka och hårda gommen. Syftet är att guida bakre delen av tungan till artikulationsstället för velara ljud, det vill säga k, g, och -ng. Plattan kan (liksom alla de andra artikulationsplattorna) användas både i passiv och aktiv träning. Med passiv träning menas att tungan undersöker stimulatorerna utan ljudproduktion. Vid aktiv träning däremot försöker man hitta det aktuella ljudet med plattan som guide.

2006-10-30

L-platta

Bild 4. L-platta.

L-plattan har stimuleringsknoppar i en båge bakom överkåkens framtänder. Syftet med plattan är att guida tungbladet till artikulationsstället för l- ljudet.

R-platta

Bild 5. R-platta.

R-plattan har en kub på en kort spång bakom överkåkens framtänder. Syftet är att träna tungspetsmotorik och att guida tungspetsen till artikulationsstället för r-ljudet.

Behandlingsgång vid träning med gomplatta

Enligt den behandlingsmodell som vi använder på Oralmotoriskt Centrum är gomplattan sällan första steget i behandlingen. Annan oralmotorisk träning, som manuell massage, vibrationsstimulering med eltandborste, träning med munskärm, generell mungymnastik, specifik artikulationsträning etc föregår och är en förutsättning för behandling med gomplatta. Gomplatteträning förutsätter motivation hos användaren och även anhörigas medverkan. Cirka 30 % av våra patienter får gomplatta, de övriga har antingen normaliserats eller förbättrats efter den första behandlingsinsatsen, eller bedöms inte vara betjänta av eller kunna tillgodogöra sig träning med gomplatta.

2006-10-30

De olika stegen vid träning med gomplatta:

1. Det första besöket sker alltid hos en av våra logoped, som bedömer artikulation, tugg- och sväljförmåga samt hur mun, svalg och mimik ser ut och fungerar. Vid behov bedöms tungband, halsmandlar och adenoid (näspolyp) i samråd med en öron-, näsa- och halsläkare. Ett individuellt hemträningsprogram för mun- och ansiktsmusklerna utformas. En träningsdagbok följer med hem.
2. Återbesök efter 3 månader för uppföljning och förnyad bedömning. Vid behov av träning med gomplatta diskuteras detta på en gemensam mottagning med tandläkare och logoped, en så kallad gomplattemottagning. Med utgångspunkt från tidigare bedömningar och vad tidigare träning givit för resultat planeras gomplattans utformning och målsättning. Avtryck av överkäken och ibland även underkäken tas och sänds till tandtekniker tillsammans med detaljerade instruktioner om den individuella gomplattans utformning.
3. Patienten provar den färdiga gomplattan på gomplattemottagningen och får träningsinstruktioner. Gomplattan och en träningsdagbok tas sedan med hem (eller till skolan/förskolan) för daglig användning.
4. Träningen följs upp av logoped och, vid behov, tandläkare med jämna intervaller till dess att målet är uppnått. Beroende på typ av problem kan behandlingstiden variera från ett halvår till flera år. Plattans passform och funktion justeras fortlöpande.

Behandlingsresultat

I ett projekt finansierat av FoUU-kansliet har leg logoped Maria Törnhage sammanställt statistiska data från gomplatteverksamheten vid Oralmotoriskt Centrum. Här följer ett utdrag ur rapporten: ”Studien omfattar en genomgång av cirka 400 journaler samt all statistik avseende behandling med gomplatta som förts under 2003 och 2004. (---) Resultaten bygger på 250 behandlingar som påbörjats och avslutats under 2003 och 2004 och visar att 66 % av patienterna som behandlats med gomplatta visar en förbättring av sina svårigheter, eller normalisering. (---) Vid analys av resultat kopplat till användning av gomplattan framkom en tydlig tendens att de patienter som använt gomplattan dagligen eller regelbundet (minst 3ggr/ vecka) fick ett bättre behandlingsresultat än de som använt gomplattan sporadiskt (mindre än 3 ggr/ vecka).”